

שירי החול של רבי יהודה הלוי. הדיוואן המקורי עם נספחים. מהדורת יוסף יהלום. ירושלים, מאגנס, תשפ"ד. 683 עמ'. (02-6586659)

פרופ' יהלום מהאוניברסיטה העברית הוא חוקר פיוט ותיק, שחיבר וערך וההדיר ספרים רבים. עתה, אחרי עמל של שנים רבות, כולל ביקור בספרייה הרוסית הלאומית בסנקט פטרבורג עוד כשהעיר נקראה לנינגרד בימי הקומוניזם, וקבלת צילומי כתבי יד ממנה של כתבי יד כאשר זה כלל לא היה מובן מאליו, הוא מוציא לאור מהדורה מושלמת של שירי החול של ריה"ל. במבוא המקיף (134 עמ') הוא מתאר את כל מה שידוע על ריה"ל ועל תולדות חייו בספרד הנוצרית ובספרד המוסלמית ובשמונת חודשי חייו האחרונים במצרים ובמסעו לארץ ישראל באונייה שבו אבדו עקבותיו. הוא מתאר את עריכת שיריו ומכתביו של ריה"ל בחייו ואחרי מותו, ואת גלגולם של כתבי היד הרבים, שרבים מהם מקורם בגניזה הקהירית, ברחבי העולם. בהמשך מובאים האיגרות (כחמישים עמודים) שחלקן נמצאו בגניזה בכת"ק של ריה"ל, ואח"כ יותר מ-400 עמודים של שירים מסוגים שונים, עם הסברים ומקורות ותרגומי ביטויים מערבית בשעת הצורך, עבודה מושלמת. חלק משירי ריה"ל הם חידות משעשעות: מהו 'כלי מכיל לאין תכלית וקצה, והוא קטן, בידך תאחזהו \ ורחוק ממך לתפוש אשר בו ואם [=למרות ש] עין בעין תחזהו? הפיתרון הוא מרָאָה, כלי קטן שאפשר לאחוז ביד ואין גבול ליכולת קיבולו, אך אי אפשר לגעת במה שיש בו אע"פ שהוא נראה בבירור... יש לציין שריה"ל כותב דברים קשים מאוד הן על הנוצרים והן על המוסלמים שונאי היהודים והיהדות, עד כדי כך ששד"ל, מראשוני המהדירים של שיריו, ניסה לפרש דברים אלו כמשלים ולהוציא אותם מפשוטם. נדמה לי שלנו הדברים ברורים מאוד, למשל המשורר אומר ליונה, שהיא כנסת ישראל: 'שדה אדום ושדה ערב הכאיבי \ ובית מחריבייך באף החריבי'. ובמקום אחר: 'ישפוך אלוקים מטר זעם עלי בת אדום, שורשה ירצץ וקיִצץ את אמיריה \ ישיב לחיקה גמול בשכול ואלמון, וישכיב כל המונה ככל צלמי אשריה...' הערה אחת: חסר לי בספר מפתח לפי תוכן השירים. ייש"כ של פרופ' יהלום על עבודתו החשובה.